

Glasba je sama sebi dovolj in je večna

Marko Čeh, režiser

Gledališče mora človeka spremeniti, mu dati možnost refleksije

*V rdečem baru, v sobi rdeči, / s kroglo v glavi, z dušo v sreči. / Slišali so strel in videli obraz v krvi. / Škoda, bil je mlad, ta je to sezono prvi, je Marko Breclj zapisal za kulturni album **Cocktail**. Osemindirideset let po izdaji je njegov studijski prvenec zaživel tudi kot lutkovna predstava.*

PIA PREZELJ

V projektnem prostoru Osmo/za je bila sinoči premiera lutkovne predstave *Samost*, v kateri v režiji Marka Čeha ter v produkciji Zavoda Delak in **Lutkovnega gledališča Maribor** uprizarjajo poezijo Marka Breclja. Sledilo ji bo pet ponovitev, v katerih »igralca Anže Zevnik in Gregor Prah izgovorita skoraj vse besede s *Cocktaila*, v predstavi pa ni zaigran niti en akord. Ko izluščeni verzi stopijo v ospredje, razkrijejo silovito poezijo s presenetljivimi, velikokrat humorno-anarhičnimi obrati. Poezija plast za plastjo razgalja družbene strukture ter njihovo omejenost in se ji čudi. Številne in jezikovno obilne so reference na odtekanje časa, a tu ne gre za izogibanje, temveč za vzpostavljanje časovnosti.«

Cocktail lahko prištevamo med kulturne vrhunce preteklega stoletja. Kako se na album vežete sami?

Teksti Marka Breclja, izdani ob zgoščenki *Cocktail*, so name delovali zelo močno in v meni vzbudili čuden občutek, poln veselja; četudi sem pozneje spoznal, da je izhajal iz žalosti, s katero je prežeta njegova poezija. Tudi aranžmaji mojstra Adamiča so vrhunski, a *Cocktail* sem za uprizoritev vzel brez glasbene podlage, zgolj kot pesniško zbirko, ob tem pa ob branju čutil, kot bi prebiral dramo.

Predvidevam, da ste *Samost* snovali kot poetično dramo?

Ja, sem velik ljubitelj poetične drame, saj si moraš pri njenem snovanju izmisliti vse; izmisliti si moraš svet in potem preveriti, ali izbrana poezija sodi vanj. Če sodi, si zgradil predstavo, v nasprotnem primeru moraš vse spremeniti, obrniti na glavo in začeti znova. Ob tem sem skladatelja Mateja Bonina vprašal, ali bi mi za predstavo napisal glasbo. Ker nisem hotel uporabljati zvočnikov, sva dobila idejo o *dada-mašini*, pri kateri se z motorčki, ki

tolčejo po instrumentih, sestavi živa glasba. Gre za to, da se določi neki osnovni ritem in njegove variacije, da se nas na neki način dotakne *neskončnost*; od glasbe namreč nihče ne zahteva zgodbe, glasba je sama sebi dovolj in je večna.

Kako ste se lotili hoje po brvi med porogljivo lahkostjo in težo, tako značilnima za Brecljeva besedila?

Najprej smo poiskali podobo, ki bi nam na tej 'brvi' pomagala, in naredili nekaj skic lutk. Ugotovili smo, da so v *rdečem baru* ljudje, ki so se tako izjokali, da od njih ni ostalo nič drugega kot lupina od človeka; to spoznanje nam je dalo temelj, da smo se začeli ukvarjati s tem, kdaj lik postane prazen. Toda v predstavo se je kmalu naselila grozna turobnost, zato smo se vprašali, zakaj album ne daje podobnega občutka turobnosti – in našli odgovor v glasbi. Zato smo v svet smrti in žalosti pripeljali ljubezen in naenkrat je vse zaživel.

Dejali ste, da je umetnost vselej definirana s smrtjo.

Ja, od takrat, ko je prvi človek v Antiki zapustil Zbor in postal protagonist, smo vedeli, da je čas končen in da bo ta človek umrl – da smo končni tudi sami. Toda kaj se zgodi, če se smrti ne bojimo, če pred njo ne trepetamo, temveč živimo, kot si želimo? Prav to vprašanje nas je pripeljalo do ideje sveta, v katero je umeščena poezija Marka Breclja; do ideje, da ti smrt sicer odvzame življenje, lahko pa ti ga tudi podari. To je postalo naša krovna zgodba. Ob tem je lutkovna predstava idealna za tovrstno prikazovanje smrti, saj lahko lutka kot neživa struktura živi na način, ki nam daje občutek absolutne živosti.

Na začetku ustvarjalne poti vas je močno zaznamovala in dolgo spremljala *Saloma* Oscarja Wilda – na katere avtorje ste se oprli tokrat?

Ob snovanju predstave sem se opiral na vse, kar sem prebral in premislil do tistega trenutka. Posebej sem se naslonil na avtorja, ki mi je gledališče že pred časom odprl v najširšem pomenu – na

Tadeusza Kantorja. Delali smo po njegovem sistemu, nismo pa se strogo držali njegovih pravil.

Ko govoriva o odpiranju gledališča – kakšna je po vašem mnenju njegova družbena vloga, njegov potencial?

Gledališče je fikcija, ki mora po mojem mnenju med predstavo človeka spremeniti, mu dati možnost, da na sočloveka in okolico pomisli na drugačen način ter da hkrati lahko podvomi vase. Morda svet tako ne bi bil nič lažji ali boljši – bi pa imel malo več ljubezni in hkrati manj strahu pred smrtjo. Če je to, kar gledamo, umetnost in zato obenem laž, je to, kar začutimo, vselej resnica.

Ko izluščeni verzi stopijo v ospredje, razkrijejo silovito poezijo s presenetljivimi, velikokrat humorno-anarhičnimi obrati.

Brecljeva poezija plast za plastjo razgalja družbene strukture ter njihovo omejenost in se ji čudi, so dejali ustvarjalci. FOTO KAJA KISILAK

Premiera lutkovne predstave *Samost*, v kateri v režiji Marka Čeha uprizarjajo poezijo Marka Breclja, je bila sinoči v projektne prostoru Osmo/za.